

อัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์:

การวิจัยเชิงคุณภาพ*

IDENTITY FOR GRADUATE IN FACULTY OF FORESTRY, KASETSART UNIVERSITY: A QUALITATIVE RESEARCH

ปิยวัฒน์ ดิลกสัมพันธ¹, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์², สติดาพร คำสวด^{2*}, ธนศักดิ์ จันทสิล², วิราพร จันทสิล²

Piyawat Diloksumpun¹, Manasanan Hatthasak², Sathidaporn Khomsoda^{2*}, Thanasak Chanthasilp², Wiraporn Chanthasin²

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: sathidaporn.k@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 3) เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบัณฑิตของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 18 คน ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลุ่มอาจารย์ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ 1) เข้มแข็งอดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) ความเป็นนักปฏิบัติรอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ 1) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม 3) การมีบุคคลต้นแบบ และ 4) ความรักและศรัทธาอาจารย์ และแนวทางเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ดำเนินการ ดังนี้ 1) การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ 2) การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เน้นการอยู่ร่วมกัน และ 4) การสร้างศรัทธาจากบุคคลต้นแบบ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์บัณฑิต, งานวิจัยเชิงคุณภาพ, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purposes of this Qualitative research specific purposes were 1) To studies in to the state of current past and future of identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart

University. 2) To explore the factor that influencing identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University. and 3) Proposed guidelines for developing the identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University. The informants of this research included former graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University, Lecturer who graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University and Stakeholders who get involved in Faculty of Forestry of Kasetsart University. The informants were selected as samples obtained by Purposive Selection. The Researchers utilized structured interview and focus group discussion for data collection. Creating research tools and quality tests by 5 experts as well as testing research tools and modifying them before using data collection. The results of the research were as follows: 1) The state of current past and future of identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University were comprises: strong and patient, courageous, unity, gentlemen and helpful, determined, practitioners, deference, discipline and responsible, great teamwork and simplicity and dealing with change 2) The factor that influencing identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University were: Participation in Activities, Field practices, Role model and Love and Faith. 3) Proposed guidelines for developing the identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University: 1) Creating or promoting learning opportunities in various 2) Organizing teaching and learning that focuses on learning outcomes and developing competencies necessary for performing work that reflects the strength of forestry science 3) Various extra-curricular activities aimed at developing skills necessary for living together and 4) Roles model of faith.

Keywords: Identities of Undergraduate Student, Qualitative Research, Faculty of Forestry of Kasetsart

บทนำ

ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มุ่งพัฒนาให้นิสิต “เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง บูรณาการความรู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต” และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณะวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้กำหนดพันธกิจด้านวิชาการและการเรียนการสอนไว้ว่า มุ่งพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งในการผลิตบัณฑิตให้เป็นเลิศทางวิชาการ และมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแหล่งการเรียนรู้และออกไปปรับใช้สังคมอย่างมีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากปณิธานการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้ที่มุ่งมั่นสั่งสม เสาะแสวงหาและพัฒนาความรู้ให้เกิดความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาที่เพียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำทิศทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560) โดยการกำหนดอัตลักษณ์ความเป็นนิสิตจะช่วยให้มีนิสิตมีกระบวนการในการคิดการตั้งเป้าหมาย การวางแผนในการทำงานและในการดำเนินชีวิต (วิภาดา กาลกลาง และคณะ, 2561) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จึงกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย สำนึกดี มุ่งมั่น สร้างสรรค์ และ สามัคคี (สำนักบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560) ดังนั้น การกำหนดอัตลักษณ์จึงเป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา ตามปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ตามความตั้งใจของสถานศึกษา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

สำหรับการพัฒนานิสิตตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยย่อมต้องการให้แต่ละคณะวิชาได้รับไปเพื่อกำหนดกรอบในการผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องและรองรับต่อแนวนโยบายของมหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้จากการที่ทุกคณะวิชาได้นำอัตลักษณ์ของนิสิตในระดับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากำหนดเป็นกรอบคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะสำหรับนิสิตแต่ละคณะวิชา

คณะวนศาสตร์ถือเป็นคณะหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่มีการจัดการเรียนการสอนในวิชาการด้านป่าไม้ที่ครบทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (คณะวนศาสตร์, 2562ก) ศาสตร์ด้านป่าไม้เป็นศาสตร์ที่ต้องการการบ่มเพาะองค์ความรู้และพัฒนาสมรรถนะของบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมของบัณฑิตที่จะไปดำเนินงานด้านป่าไม้ในองค์กรต่าง ๆ (นิวัติ เรืองพานิช, 2556) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงบรรจุการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามในวิชาแกนไว้ทุกชั้นปี (คณะวนศาสตร์, 2562ข) และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลายมุ่งสร้างความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งกิจกรรมการประชุมเชียร์ การวิ่งระยะไกล และการเดินประเพณี อีกทั้งนิสิตวนศาสตร์ได้กำหนดลักษณะของนิสิตที่รับรู้โดยทั่วกันไว้ว่า “วนศาสตร์ เข้มแข็ง กล้าหาญ อดทน สามัคคี” ซึ่งพบว่า มีเพียงไม่กี่สถาบันที่มีรูปแบบการพัฒนานิสิตที่มีความเฉพาะและแตกต่างไปจากสถาบันอื่น เนื่องจากเป็นคณะหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่จัดการเรียนการสอนด้านการป่าไม้ที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม ที่เปิดการสอนตั้งแต่ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อร่วมงานสร้างสรรค์องค์ความรู้ผ่านการวิจัยและให้บริการทางด้านวิชาการแก่สังคมที่ครบถ้วน ในด้านการจัดการป่าไม้ ชีววิทยาป่าไม้ วิศวกรรมป่าไม้ วนวัฒนวิทยา วนผลิตภัณฑ์ และอนุรักษ์วิทยา (คณะวนศาสตร์, 2562ก) โดยมีความมุ่งหวังให้ได้บัณฑิตที่พร้อมต่อการปฏิบัติงานในสายอาชีพ และมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของนิสิตคณะวนศาสตร์ที่ผ่านมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจต่อการศึกษาลักษณะของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ที่ได้รับการหล่อหลอมจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของคณะวนศาสตร์ ท่ามกลางบริบทการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป เช่น การมีโอกาสดำเนินงานสู่สายงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากองค์กรหลักที่บัณฑิตส่วนใหญ่เข้าทำงาน หรือแม้แต่การกำหนดนโยบายที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยรูปแบบที่เปลี่ยนไปจึงเป็นสาเหตุสำคัญของการวิจัยเพื่อค้นหาและเตรียมการเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนิสิตตลอดระยะเวลาการศึกษา และพัฒนาไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้างจากศิษย์เก่าวนศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานของคณะวนศาสตร์ ได้แก่ คู่มือหลักสูตร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องมือวัดอัตลักษณ์บัณฑิต จากนั้นสรุปประเด็นหลัก เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือในการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การยกร่างเครื่องมือวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นประเด็นคำถามปลายเปิด สำหรับกลุ่มบัณฑิตและอาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน รวม 17 ข้อ สำหรับผู้ใช้บัณฑิต แบ่งเป็น 2 ตอน รวม 8 ข้อ

2.2 ข้อคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม จำนวน 12 ข้อ

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตลอดจนมุมมองที่มีระหว่างที่กำลังศึกษาในฐานะที่เป็นนิสิตของคณะวนศาสตร์ ซึ่งประเด็นข้อคำถามครอบคลุมช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษาและระหว่างที่กำลังศึกษา ซึ่งมีประเด็นการรับรู้ที่มีต่อคณะวนศาสตร์ เหตุผลที่ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อที่คณะวนศาสตร์ ความคาดหวังต่อการเข้าศึกษาต่อที่คณะวนศาสตร์ การกำหนดเป้าหมายในการศึกษาที่คณะวนศาสตร์ รูปแบบการใช้ชีวิต บรรยากาศของการเรียนการสอนในช่วงเวลาที่เป็นนิสิต การพัฒนานิสิตผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้ตั้งมั่นในความเป็นวนศาสตร์

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นบัณฑิตวนศาสตร์ 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาที่มีความรู้ทางด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถิติวิจัยทำการสอนสถิติและระเบียบวิธีวิจัย 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน โดยพิจารณาจากความถูกต้องและความชัดเจนของภาษา แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าระหว่าง 0.50 - 1.00 ผลจากการตรวจสอบความตรงพบว่า ข้อคำถามที่ยกถามมีค่า 1.00 จึงถือว่า ใช้ได้ทุกข้อคำถาม ซึ่งเป็นไปตามสูตรหาค่า IOC ของ Rovinelli และ Hambleton (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556)

4. ทดสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยโดยการสัมภาษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์ 2 คน เพื่อนำมาปรับปรุงก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง กล่าวคือ คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้เพื่อให้สามารถอ้างอิงไปสู่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่คล้ายกันภายใต้สถานการณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ ได้ สำหรับลักษณะการนำไปใช้เริ่มจากคณะผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ลำดับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนในการใช้ข้อคำถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ภายใต้ขอบเขตเวลาที่เหมาะสมกับสมาธิและการจดจ่อกับการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นคณะผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อาจสามารถเชื่อมโยงระหว่างกัน และผู้วิจัยพยายามสรุปข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูล สำหรับผลการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ ลำดับขั้นตอนการให้ข้อมูลซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถรับรู้และตอบกลับอย่างชัดเจนตรงประเด็นสาระสำคัญและสามารถเชื่อมโยงเพื่อหาข้อสรุปได้

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูล

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 บัณฑิตของคณะวนศาสตร์ 18 คน แบ่งเป็นสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก 9 คน และสำหรับสนทนากลุ่ม 9 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจงจากศิษย์เก่าวนศาสตร์ตั้งแต่รุ่นที่ 27 ถึงรุ่นที่ 83 2) อาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน 3) ผู้ใช้บัณฑิตจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มีประสบการณ์เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงต่อบัณฑิตจากคณะวนศาสตร์ จำนวน 3 คน

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ยึดตามแนวทางการแบ่งประเภททางการสัมภาษณ์โดยวิธีของ รัตนะ บัวสนธ์ สำหรับบัณฑิต อาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ และผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหลักไว้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เอง (รัตนะ บัวสนธ์, 2558)

2.2 การสนทนากลุ่มบัณฑิตวนศาสตร์ โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหลักไว้ในการสนทนากลุ่ม ซึ่งคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ และจัดการสนทนากลุ่มทั้งในรูปแบบ Online และ Onsite โดยกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563

3. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า โดยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จากแหล่งบุคคลซึ่งจบการศึกษาจากคณะเดียวกัน อาจารย์ผู้สอนที่เป็นอาจารย์ของคณะวนศาสตร์ ผู้ใช้บัณฑิต และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องจากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นเดียวกันเพื่อเป็นการบ่งชี้ถึงความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาและส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูล และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผลการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ข้อมูลที่ได้รับจากทุกแหล่งมีความสอดคล้องซึ่งถูกต้องเป็นไปตามกระบวนการตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (สุรางค์ จันทวานิช, 2561) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันตรงตามที่ทุกฝ่ายอย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจกล่าวโดยสรุปเป็นการหาความถูกต้องจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องตรงกัน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย เพื่อใช้ในการตีความหมาย และสร้างชุดข้อมูลสรุปบันทึกเหตุการณ์เพื่อให้ทราบว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร กับใคร

2. วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และชนิดของข้อมูลที่คล้ายกัน โดยใช้การจำแนกแบบไม่ใช้ทฤษฎี แบ่งชนิดของเหตุการณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม และระยะเวลาเป็นต้น ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จำแนกเป็นแต่ละชนิดรวมถึงความสม่ำเสมอของข้อมูล เพื่อใช้ในการบรรยายสรุปต่อไป (สุรางค์ จันทวานิช, 2561)

งานวิจัยฉบับนี้ได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE63/044

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า อดีตและปัจจุบันในการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เป็นนิสิตจนถึงการเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างเป็นลำดับหลังจากที่ได้เข้ามาศึกษา จนกระทั่งเกิดเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิต การพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมกันของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในทุกช่วงเวลาตั้งแต่กำลังศึกษา และโดดเด่นชัดเจนมากยิ่งขึ้นหลังจากสำเร็จการศึกษา จนกระทั่งพัฒนากลายเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องคตินัยอันประกอบด้วย “วนศาสตร์ เข้มแข็ง กล้าหาญ อดทน สามัคคี” ที่นิสิตวนศาสตร์นำมาใช้และถูกเรียกโดยรวมว่า “สร้อยวนศาสตร์” สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและปรากฏเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตวนศาสตร์ประกอบด้วย

1. ความเข้มแข็งอดทน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ความเข้มแข็งและอดทนเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและกลายเป็นอัตลักษณ์ ครอบคลุมตั้งแต่ ความเข้มแข็งทางร่างกาย จิตใจ ไปจนถึงความเข้มแข็งในมุมมองหรือทัศนคติ วิธีการคิดที่มีผลต่อบริบทแวดล้อมตนเอง
2. ความกล้าหาญ ตามนัยที่ผู้ให้ข้อมูลระบุถึง จะครอบคลุมตั้งแต่ความกล้าหาญในการตัดสินใจ ความกล้าหาญทางกายภาพหรือปฏิกิริยาที่มีต่อเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ จนกระทั่งความกล้าหาญในการแสดงออก หรือการให้ข้อคิดเห็นหรือทัศนะที่มีต่อมุมมองต่าง ๆ
3. ความสามัคคี เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นตามสถานการณ์ ทั้งในการทำงาน และการดำเนินชีวิตที่ต้องพบความหลากหลายของกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างหลากหลายตามความเกี่ยวข้อง ความสามัคคีจะดำเนินบนประโยชน์สูงสุดในปฏิบัติงานต่อส่วนรวม
4. ความเป็นสุภาพบุรุษ ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงการพิจารณาจากเพศสภาพ แต่หมายถึงพฤติกรรมความคิดและการแสดงออกซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมจากการได้รับการฝึกหัดความเป็นผู้นำจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการอยู่ร่วมกันจากกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งคุณลักษณะดังกล่าวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่เด่นชัดอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน
5. ความมุ่งมั่น เป็นผลต่อเนื่องในการพัฒนาอัตลักษณ์อันเนื่องมาจากการตระหนักถึงความสามารถทางการคิดที่จัดจ้านและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้งานกิจต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
6. ความเป็นนักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ พัฒนาสู่สมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพตรงตามศาสตร์ หรือวุฒิที่ตนเองสำเร็จการศึกษา รวมถึงมีเป็นความสามารถและทักษะทางการคิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเพื่อลำดับความสำคัญ การมีความคิดเชิงบวกเพื่อปรับในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ความสามารถในการคิดเพื่อการวางแผน
7. การมีสัมมาคารวะ เป็นอัตลักษณ์สำคัญในการแสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน การปฏิบัติต่อผู้อื่นทั้งที่มีวัยวุฒิสูงกว่า หรือการปฏิบัติต่อผู้ควบคุมตนเองให้แสดงออกต่อบุคคลอื่น
8. ความมีวินัยและรับผิดชอบ เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดพฤติกรรมที่ได้รับการพัฒนาจากบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบที่มีต่อตนเอง และผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง แสดงความรับผิดชอบต่อการทำงาน สามารถควบคุมตนเองให้แสดงจุดยืนที่ตนเองยึดมั่น
9. การทำงานเป็นทีม โดยความสามารถในการทำงานเป็นทีมตามนัยของผู้ให้ข้อมูลครอบคลุมภาพรวมในส่วนของการประสานงาน การแสดงความเชื่อมั่นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตระหนักถึงความสำคัญของทีมและการมีส่วนร่วม หากพิจารณาจากความเด่นชัดในคุณลักษณะดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลต่างระบุตรงกันว่า สร้างและพัฒนาจากการหล่อหลอมของคณะวนศาสตร์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งคณะจะสนับสนุนให้นิสิตมีบทบาทความเป็นผู้นำที่เด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ มีคุณลักษณะดังกล่าวติดตัวไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน
10. ความสามารถในการปรับตัว เป็นความสามารถในการปฏิบัติตนให้อยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ อย่างมีจุดยืนที่มั่นคง ความสามารถในการปรับตัวหมายถึงรวมถึงการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จะปรากฏเด่นชัดขึ้นในการนำไปประยุกต์กับการทำงานและการดำเนินชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “กินง่าย อยู่ง่าย” ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการทำงานด้านป่าไม้ที่ค่อนข้างยากลำบากเมื่อเทียบกับงานประเภทอื่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ กิจกรรมในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่าโดดเด่นและส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตวนศาสตร์ที่ชัดเจน คือ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสในการพัฒนาอัตลักษณ์ เนื่องจากนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง และได้ฝึกการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความหลากหลายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรของคณะวนศาสตร์ มีส่วนในการพัฒนาสมรรถนะทางร่างกายให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการวิ่งระยะไกล 12 และ 15 กิโลเมตร กิจกรรมการประชุมเชียร์ การเต้นประเพณี รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย มีส่วนต่อการพัฒนาทักษะ เช่น การทำงานร่วมกัน ความเป็นผู้นำ ความมีวินัย ซึ่งล้วนเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตวนศาสตร์

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่อเพื่อน รุ่นพี่ต่อรุ่นน้อง และอาจารย์กับลูกศิษย์ อันเกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและ กิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่าการมีบุคคลต้นแบบมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความรักและความศรัทธาต่อวิชาชีพ รวมถึงความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ไม่อาจควบคุมเป็นปัจจัยที่อยู่ภายนอกองค์กร (สถาบัน) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ และต่อเนื่องถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน โดยเฉพาะจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโดยตรงต่อทักษะและเจตคติของผู้ที่จะเข้าศึกษาในคณะวนศาสตร์ และส่งผลต่อกระบวนการในการพัฒนาอัตลักษณ์ ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยภายนอกประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายตั้งแต่การกำหนดจำนวนรับนิสิตที่เพิ่มขึ้นจากเดิม หรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2. การเปิดหลักสูตรการผลิตบัณฑิตในสาขาที่ใกล้เคียงกัน พบว่า ในระยะเวลาต่อมา มีสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการผลิตบัณฑิตที่ใกล้เคียง อย่างไรก็ตามแม้ว่า การดำเนินการจะไม่ครบทุกแขนงวิชา หรือสาขาวิชาย่อย แต่หากพิจารณาตามหน่วยงาน หรือองค์กรหลักที่รับบัณฑิตทางด้านป่าไม้เข้าปฏิบัติงาน พบว่า เริ่มมีองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตหลักได้รับบุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรใกล้เคียงกันเข้าปฏิบัติงานในลักษณะสายงานเดียวกัน หรือสามารถปฏิบัติงานได้ภายใต้บริบท และตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน

3. นโยบายของการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามมุมมองหรือทัศนคติของสังคมที่ เช่น การรับน้องซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมรุ่น ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง และระหว่างนิสิตกับอาจารย์ซึ่งประเด็นนี้ส่งผลต่อการรับรู้และเลือกสรรบุคคลที่จะเป็นต้นแบบให้นิสิต

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า แนวทางที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความโดดเด่นและชัดเจน ควรเกิดขึ้นจากแนวทาง ดังนี้

1. การสร้าง หรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้นิสิตสามารถสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ อาทิ การส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์

การพัฒนาทักษะทางการคิด และการออกแบบทางการคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำ หรือนักจัดการความรู้ทางศาสตร์ด้านป่าไม้ การเป็นผู้ที่สามารถการออกแบบกิจกรรม การเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบของการผนวกองค์ความรู้ทางวนศาสตร์ให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมและความก้าวหน้าทางนวัตกรรมเพื่อการสื่อสารกับสังคม การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ทางด้านป่าไม้

2. การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่สะท้อนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ นอกจากนี้ อาจเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมี Soft Skill ที่จำเป็น เช่น การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นการสร้างโอกาสทางความเป็นผู้ที่รอบรู้ในศาสตร์ทางป่าไม้ โดยนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง เช่น การพบกับอุปสรรค และการฝึกภาคสนามเป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์ของความเป็นวนกรที่ดี

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมความสามารถทางการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยการประสานความร่วมมือ และสร้างสมดุลระหว่างการเรียนการสอนทางวิชาการและการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อออกแบบการผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการ ทั้งระดับนโยบายจนถึงระดับของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กล่าวคือ การพัฒนาต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดของการรับฟัง และสร้างการเชื่อมโยงเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นต้นแบบเชิงรูปธรรม โดยการสร้างโอกาสให้นิสิตได้รับรู้และเลือกรับข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ของกลุ่มบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ หรืองานด้านอื่นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจนอกเหนือจากการสัมผัสกับบุคคลต้นแบบ เช่น รุ่นพี่อาจารย์ เพื่อสร้างความรักและศรัทธาต่ออาชีพและความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี ซึ่งประเด็นนี้มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวิชาการและความเป็นวิชาชีพให้แก่นิสิต

อภิปรายผล

จากการผลการศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: การวิจัยเชิงคุณภาพ อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ โดยคณะผู้วิจัยทำการรวบรวมอัตลักษณ์ที่ถูกระบุถึงมากไปน้อยตามลำดับ ซึ่งอัตลักษณ์มีทั้งลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ระดับปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ที่ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและส่งผลต่อสังคมส่วนรวม ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็งอดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) นักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตมีความชัดเจนตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การมีระบบสนับสนุนให้บัณฑิตสามารถพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความเด่นชัดผ่านฝึกฝน และตระหนักถึงการดำรงตนบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยกระบวนการผลิตบัณฑิตจะมีความชัดเจนตั้งแต่ กระบวนการคัดเลือก การจัดการเรียนการสอน การเสริมปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางวิชาชีพสำหรับนิสิตทุกคนที่มีศักยภาพอย่างเท่าเทียมทั้งด้านกายภาพ และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการปฏิบัติระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิงซึ่งไม่มีความแตกต่าง แม้ว่าในช่วงแรกทางคณะรับสมัครคัดเลือกแต่นิสิตชาย แต่เกิดจุดเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ นิวัติ เรืองพานิช ที่ได้ระบุว่า คณะวนศาสตร์ตั้งแต่เริ่มดำเนินการมาจะรับนิสิตชาย กระทั่งในปี พ.ศ. 2520 เป็นปีแรกที่รับนิสิตหญิงเข้าศึกษา นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 เป็นต้นมา ได้มีโครงการ ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในชนบทห่างไกล ในลักษณะโควตาพิเศษ โดยไม่จำกัดสัดส่วน จำนวนนิสิตชายหญิง (นิวัติ เรืองพานิช, 2556)

นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ภายใต้งานภายในที่สนับสนุนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ มีศูนย์วิจัยป่าไม้และฝึกอบรม ซึ่งให้บริการทางวิชาการ งานวิจัย การฝึกอบรม การเผยแพร่การวิจัยและพัฒนาวิชาการป่าไม้ มีสถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์ที่ตั้งอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนามตามที่หลักสูตรกำหนดตามช่วงเวลาแตกต่างกันออกไปตามชั้นปี นอกจากการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามเป็นการเสริมสร้างทักษะและสร้างประสบการณ์ให้แก่ นิสิตของหลักสูตรที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตรงตามผลลัพธ์ที่ศาสตร์ในแต่ละวิชาชีพพึงให้เกิดขึ้นกับบัณฑิตของตน ความต้องการดังกล่าวสะท้อนและส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จากการรับรู้และเห็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาตัวตนของนิสิตที่สามารถเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลาที่ได้รับการพัฒนาให้เห็นถึงคุณค่า หรือเป้าหมายในการทำหน้าที่ หรือความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร สุทองหล่อ และคณะ ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และระดับคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษาตามอัตลักษณ์ของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ควรมี ได้แก่ มืออาชีพ (Professional) (สุนทร สุทองหล่อ และคณะ, 2554)

อัตลักษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์ คือ การสะท้อนความเป็นวิชาชีพทางด้านป่าไม้ที่เด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเข้มแข็งอดทน ความกล้าหาญ มุ่งมั่น ความมีวินัยและรับผิดชอบ ตลอดจนความสามารถทางการปรับตัวได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ระดับปัจเจกบุคคลที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของบัณฑิตเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของความเป็นวนกรที่ดี และเป็นอัตลักษณ์ในเชิงวิชาชีพ การพัฒนาย่อมส่งผลต่อบัณฑิตคณะวนศาสตร์ในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและอดทน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ ซึ่งพัฒนาตัวชี้วัดอัตลักษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า งานในปัจจุบันมีความเครียดสูงมากทำให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมามากมาย หากต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้าย ต้องมีความอดทน อดกลั้น กล้าหาญ และรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองไม่เครียดกับแรงกดดันต่าง ๆ ก็จะสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จ (กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ, 2562)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้อง หากต้องเลือกกิจกรรมที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของนิสิตคณะวนศาสตร์ ของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 4 ประเด็นทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. การร่วมกิจกรรม มีส่วนอย่างยิ่งในการพัฒนานิสิตของคณะวนศาสตร์อยู่ในความสนใจและเป็นที่รู้จักของผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อ มีความหลากหลายในรูปแบบกิจกรรมตั้งแต่กิจกรรมประชุมเชียร์ กิจกรรมการพัฒนาคณะ กิจกรรมรับน้องของคณะ เนื่องด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นิสิตได้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นมากขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรือในกรณีของกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการปรับตัวของนิสิตตามบทบาททางด้านสังคมและการปรับตัวให้อยู่ร่วมกันภายในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่ ซึ่งทำการวิจัยปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์นักศึกษาภายใต้รั้ว

ครอบครัวเดียวกัน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบราชฐานนี้ ซึ่งเป็นแนวคิดของการเป็นครอบครัวเดียวกันและแนวคิดจิตตปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ความอบอุ่นในครอบครัวเป็นการที่นักศึกษาได้มีครอบครัวของตนเองในวิทยาลัยทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีการช่วยเหลือกันในครอบครัว เมื่อเกิดปัญหาสามารถปรึกษาคนในครอบครัวได้ ทำให้นักศึกษาเกิดความรัก ความผูกพันในครอบครัว ส่งผลให้เมื่อมีกิจกรรมทุกคนเข้าร่วมมือกันทำงานสำเร็จ และมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว (จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่, 2558)

2. กิจกรรมการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อการสื่อสารลักษณะเฉพาะของคณะวนศาสตร์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการรับรู้ถึงธรรมชาติของศาสตร์ด้านป่าไม้ และสร้างความสนใจที่มีต่อคณะวนศาสตร์ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้วยตนเองก่อนตัดสินใจเข้ารับการคัดเลือก เพื่อศึกษาต่อในคณะวนศาสตร์ที่สะท้อนความเข้มแข็งในศาสตร์ด้านป่าไม้ โดยผู้ให้ข้อมูลต่างระบุในทิศทางเดียวกันว่า “วนศาสตร์” เป็นศาสตร์ที่มีความน่าสนใจ ที่ศึกษาเกี่ยวกับป่าไม้ สอดคล้องกับ จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒชั้นปีที่ 1 ที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ระดับอัตลักษณ์นิสิตอยู่ในระดับสูง เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกนิสิตเข้าศึกษาต่อสามารถรับนิสิตที่มีอัตลักษณ์ติดตัวมาแล้วระดับหนึ่ง เมื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายอัตลักษณ์และจัดการเรียนรู้เพื่อให้นิสิตได้รับความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสามารถนำแนวคิดด้านอัตลักษณ์เชื่อมโยงสู่การพัฒนาตนเองและการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสังเกตจากพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2556)

3. การมีบุคคลต้นแบบ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกี่ยวกับการสร้างความรับรู้ถึงโอกาสในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความสนใจ การมีต้นแบบที่ดีถือเป็นลักษณะสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ประการหนึ่งของความเป็นวนศาสตร์ และการเป็นวนกรที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ ทำการศึกษากิจกรรมการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข พบประเด็นสำคัญกล่าว คือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลสามารถเกิดขึ้นได้จากการเป็นแบบอย่างที่ดี และการมีวัฒนธรรมองค์กรจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดแบบอย่างที่ดี การสร้างค่านิยมที่ดี การอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเอื้ออาทร การร่วมแรงร่วมใจ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทบรรยากาศของมหาวิทยาลัย และการมีต้นแบบที่ดีการส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงาน และองค์กร การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเคารพซึ่งกันและกัน (กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ, 2558)

4. ความรักและศรัทธาต่ออาจารย์ บทบาทของอาจารย์ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาให้นิสิตมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน อาจารย์มีผลต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์และนิสิต จะยิ่งช่วยผลักดันให้นิสิตสามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนเองตามความมุ่งหมาย การส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนิสิตกับอาจารย์ เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศาสตร์ด้านป่าไม้ นำไปสู่การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ในการผลิตบัณฑิต ที่ถึงพร้อมทั้งความรู้และทักษะในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ และการดำรงตนเพื่อเป็นวนกรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาทิวา พันธุ์น้อย และคณะ ทำการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า อาจารย์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่ออัตลักษณ์ เนื่องจากอาจารย์มีความสำคัญต่อนิสิตและกระบวนการศึกษา โดยการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะช่วยส่งผลให้การเรียนของนิสิตดีขึ้น และยิ่งความสัมพันธดังกล่าวมีมากขึ้นย่อมทำให้นิสิตสามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ได้สูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากส่งผลให้นิสิตมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน (ดาทิวา พันธุ์น้อย และคณะ, 2557)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า แนวทางที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความโดดเด่นและชัดเจน ควรเกิดขึ้นจากแนวทาง ดังนี้

1. การสร้าง หรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้นิสิตสามารถสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ อาทิ การส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ การพัฒนาทักษะทางการคิด และการออกแบบทางการคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำ หรือนักจัดการความรู้ทางศาสตร์ด้านป่าไม้ การเป็นผู้ที่สามารถการออกแบบกิจกรรม การเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบของการผนวกองค์ความรู้ทางวนศาสตร์ให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมและความก้าวหน้าทางนวัตกรรมเพื่อการสื่อสารกับสังคม การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ทางด้านป่าไม้

2. การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่สะท้อนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ นอกจากนี้ อาจเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมี Soft Skill ที่จำเป็น เช่น การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นการสร้างโอกาสทางความเป็นผู้รอบรู้ในศาสตร์ทางป่าไม้ โดยนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง เช่น การพบกับอุปสรรค และการฝึกภาคสนามเป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์ของความเป็นวนกรที่ดี

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมความสามารถทางการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยการประสานความร่วมมือ และสร้างสมดุลระหว่างการเรียนการสอนทางวิชาการและการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อออกแบบการผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการ ทั้งระดับนโยบายจนถึงระดับของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กล่าวคือ การพัฒนาต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดของการรับฟังและสร้างการเชื่อมโยงเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นต้นแบบเชิงรูปธรรม โดยการสร้างโอกาสให้นิสิตได้รับรู้และเลือกรับข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ของกลุ่มบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ หรืองานด้านอื่นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจนอกเหนือจากการสัมผัสกับบุคคลต้นแบบ เช่น รุ่นพี่อาจารย์ เพื่อสร้างความรักและศรัทธาต่ออาชีพและความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี ซึ่งประเด็นนี้มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวิชาการและความเป็นวิชาชีพให้แก่นิสิต

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากงานวิจัย การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกำลังศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น พบว่า เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในตัวตน และแสดงออกมาให้เห็นเป็นลักษณะ พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนและ อัตลักษณ์ยังคงปรากฏและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งคงทนแม้จะสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างกำลังศึกษาที่นิสิตจะได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้นิสิตมีได้รับประสบการณ์ในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการ อีกทั้งพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพ

ซึ่งอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนผ่านความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความเข้มแข็งอดทน กล้าหาญ ความเป็นผู้นำ มีความสามารถและทักษะทางการคิด สามารถควบคุมตนเอง มีสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมรับผิดชอบต่อตนเอง และวิชาชีพของตน ตลอดจนสามารถปรับตัวให้สอดคล้องต่อบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

โดยมีจุดยืนที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับ 3 ประการ คือ ลักษณะงานของวนศาสตร์ที่ต้องการบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมาข้างต้น และจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญตรงกัน คือ กิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามที่นิสิตต้องถูกฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน อย่างต่อเนื่องผนวกกับ ความมีจิตศรัทธาต่อ อาชีพ รุ่นพี่และต่อผู้สอนที่เป็นแบบอย่างทำให้เกิดความศรัทธาและดำเนินตามบุคคลเหล่านั้น

สำหรับอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็ง อดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) นักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 ทั้งนี้ การพัฒนาอัตลักษณ์ควรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มาจากการมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม ทั้งสัดส่วนเวลา และลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคม ประสพการณ์ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม และปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ดังนั้น แนวทาง หรือวิธีการที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จึงต้องมุ่งสร้างหรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากการเรียนการสอน การมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็น ตลอดจนการมีบุคคลต้นแบบซึ่งสร้างความรัก และศรัทธาต่อวิชาชีพเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของความเป็น “วนกรที่ดี” แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลย่อมมีปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมและช่วยให้นิสิตสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ท่ามกลางความผันผวนสถานการณ์ที่สำคัญตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป รายละเอียด ดังรูปภาพที่ 1 อัตลักษณ์ที่สำคัญและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 1 อัตลักษณ์ที่สำคัญและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปและข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกำลังศึกษา พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนและอัตลักษณ์ยังคงปรากฏ แม้จะสำเร็จการศึกษาแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้นิสิตมีได้รับประสบการณ์ในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการ อีกทั้งพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพสะท้อนผ่านความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ควรดำเนินการตามปกติผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และผสมเข้ากับกิจกรรมเสริมหลักสูตรบัณฑิตทุกคนได้พัฒนาตนเองจากปัจจัยทั้งที่เป็นกลุ่มปัจจัยภายนอก และกลุ่มปัจจัยจากภายใน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นต้นกำเนิดของอัตลักษณ์ที่จำเป็นของนิสิต การเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผลการวิจัยสามารถนำไปประกอบการวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งทางด้านวิชาการ และกิจกรรมนิสิตเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เกิดอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงไปสู่การเป็นนวัตกรที่ดีของนิสิตของคณะวนศาสตร์ โดยลักษณะการวางแผนพัฒนานิสิตผ่านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยอาจดำเนินการผ่านสโมสรนิสิตคณะวนศาสตร์ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ ทั้งนี้ อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบอื่นเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เช่น การวิจัยกึ่งทดลอง หรือการวิจัยแบบผสมวิธี นอกจากนี้ อาจเพิ่มเติมการศึกษาตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการเกิดอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เช่น รูปแบบการใช้ชีวิต รูปแบบการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา การอบรมเลี้ยงดู และบุคลิกภาพของผู้เรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 7(3), 59-73.
- กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวชี้วัดอัตลักษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and arts, 12(2), 72-84.
- คณะวนศาสตร์. (2562ก). ปรัชญาและปณิธาน. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2563 จาก <http://www.forest.ku.ac.th/webdev3/submenudetail.php?submenuid=12>
- คณะวนศาสตร์. (2562ข). หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวนศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2563 จาก https://edu.forest.ku.ac.th/wp-content/uploads/2018/10/2_เล่มหลักสูตร_มคอ2-edited-15-ต.ค.-2564_New.pdf
- จิตต์ภิณญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2556). อัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ:การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาต่างกัน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(10), 1-13.
- จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างอัตลักษณ์นักศึกษาภายใต้รั้วครอบครัวเดียวกัน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(3), 27-42.
- ดาตีวา พันธน้อย และคณะ. (2557). รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 9(26), 123-138.

- นิวัติ เรืองพานิช. (2556). การศึกษาวิชานาฏศิลป์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2558). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา Qualitative Research in Education. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน). กรุงเทพมหานคร: สำนักราชบัณฑิตยสภา.
- วิภาดา กาลธาง และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารการวัดผลการศึกษา, 35(97), 80-90.
- สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). คู่มือนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทร สุทองหล่อ และคณะ. (2554). รูปแบบพัฒนานักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วารสารวิจัย มสธ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 23-32.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.